

Nr 4.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i villkoren för skattefri avsättning till pensionsstiftelse m. m.

(2:a avd.)

Till bevillningsutskottet har hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 39 av herr *Damström* och II: 50 av herr *Östrand*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta om översyn av gällande lagstiftning i avsikt att kommunalskattelagens anvisningspunkt 6 till 53 § och motsvarande lagrum i förordningen om statlig inkomstskatt gives en sådan utformning, att såsom villkor för avdragsrätt vid inkomstbeskattning föreskrives, att stiftelse skall ha särskild styrelse och att i densamma skall ingå representanter för de anställda, vilka skall tillgodoses av stiftelsen, att i samband med att medel avsättes till stiftelse pensionsvillkoren bekantgöres för pensionsstiftelsens styrelse samt att såsom villkor för skattefri avsättning till pensionsstiftelse stadgas, att stiftelsen i princip skall tillgodose alla grupper anställda inom företaget»; ävensom

2) motionen I: 275 av herrar *Anderberg* och *Lodenius*, vari hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om snabb utredning av frågan om skattemässig avsättning till pensionsstiftelser och där- efter snarast framlägga förslag till om möjligt nästa års riksdag».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 39 och I: 275.

Aktiebolags pensionsstiftelse kan anordnas enligt lagen den 18 juni 1937 om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser (s. k. *bundna* stiftelser). Pensionsstiftelse kan också inrättas — och detta av såväl juridiska som fysiska personer — med iakttagande av de allmänna, i stort sett ej lagfästa regler som utbildat sig rörande stiftelsebildning (s. k. *fria* stiftelser).

Enligt punkt 2 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen föreligger rätt till avdrag vid beräkning av inkomst av rörelse för medel som avsatts till pensionsstiftelse. Motsvarande gäller jämlikt punkt 1 av anvisningarna till 22 § samma lag vid beräkning av inkomst av jordbruksfastighet enligt bokföringsmässiga grunder. Med pensionsstiftelse förstås enligt punkt 6 av anvisningarna till 53 §, förutom bunden stiftelse, sådan fri stiftelse, vilkens kapital och avkastning må användas endast till pensioner på grund av

tjänst, därest genom föreskrifter i reglementet eller eljest trygghet skapats för att stiftelsen så länge den består skall ha sådant ändamål samt att vid dess upplösning återstående medel antingen skall användas för dylik pensionering eller anslås till välgörande eller eljest allmännyttigt ändamål. Enligt den lydelse nyssnämnda anvisningspunkt 2 till 29 § har sedan den 1 januari 1951 medges emellertid icke avdrag för avsättning till pensionsstiftelse med mindre dels pensioneringen anordnats på sätt som i kommunal-skattelagen föreskrives som villkor för att livförsäkring skall hänföras till pensionsförsäkring, dels ock de överförda medlen erfordras för att säkerställa de pensioner jämte dyrtidstillägg eller andra därmed jämförliga tillägg, vilka enligt gjorda utfästelser eller inom vederbörande företag tillämplad sedvänja högst skulle utgå. Nu angivna bestämmelser gäller jämväl vid taxering till statlig inkomstskatt.

Vissa inskränkningar av tillfällig natur i rätten till avdrag har därefter stadgats. Enligt den i huvudsak för beskattningsåret 1951 gällande förordningen om investeringsskatt (SFS nr 151/1951) fick sålunda — utan att taxering till sådan skatt därav föranleddes — avdrag för avsättning till pensionsstiftelse göras högst med belopp, som måste avsättas för att stiftelsens förmögenhet vid beskattningsårets utgång skulle uppgå till det belopp, som erfordrades för att jämte framtida avgifter säkerställa pensioner av ovan angivet slag. Detta innebar, att avsättning till pensionsstiftelse föranleddes taxering till investeringsskatt till den del avsättningen avsåg att täcka framtida kostnader för pensionering. Genom förordningen den 6 juni 1952 (SFS nr 380) om tillfällig begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid inkomsttaxeringen m. m. infördes även begränsning av rätten till avdrag för avsättning till pensionsstiftelse under beskattningsåren 1952 och 1953. Denna begränsningsregel är utformad i huvudsak enligt samma princip, som låg till grund för lagstiftningen om investeringsskatt, d. v. s. avdrag medges icke för den del av avsättningen, som avser att täcka framtida kostnader för pensioneringen. Antecknas må slutligen, att förordningen om konjunkturskatt för år 1952 (SFS nr 203/1952) innehåller regler i förevarande hänseende, vilka i jämförelse med motsvarande bestämmelser i förordningen om investeringsskatt innebär en ytterligare begränsning av avdragsrätten.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 maj 1952 har chefen för finansdepartementet tillkallat en kommitté för att verkställa en översyn av vissa bestämmelser rörande företagsbeskattningen (Företagsbeskattningskommittén). Ur direktiven för kommittén må här anföras följande:

Av det förut sagda framgår att utredningens främsta uppgift är att undersöka möjligheterna att utforma de ifrågakvarande beskattningsreglerna så att avskrivningsrättens omfattning under en viss tidsperiod göres beroende av vad som ur samhällets synpunkt kan anses vara för samma tidsperiod önskvärdt med hänsyn till investerings- och creditsynpunkter. Vid en närmare undersökning av detta spörsmål kan befinnas att en lagstiftning av antydd innebörd måste, för att få tillräcklig effekt, kompletteras med en

samtidig omläggning av de bestämmelser, som reglerar möjligheterna att vidtaga andra vinstreglerande dispositioner än avskrivning å inventarier. Jag åsyftar därvid — förutom reglerna om avdrag för avsättning till investeringsfonder vilka uppenbarligen har ett mycket intimt samband med den fria avskrivningsrätten — främst bestämmelserna om varulagervärdering och avdrag för avsättning till personalstiftelser. Skulle utredningen komma till en sådan uppfattning, bör i dess uppdrag ingå att undersöka även dessa områden och framlägga förslag till ändrade bestämmelser. Under utredningsarbetets gång torde få avgöras, huruvida eventuella förslag till omreglering av samtliga nyssnämnda bestämmelser bör framläggas samtidigt eller om de berörda spörsmålen bör successivt lösas. Vad särskilt angår avdrag för avsättning till pensionsstiftelser, synes det böra ankomma på utredningen att, oavsett denna frågas samband med skattelagstiftningens samordnande med konjunkturpolitiken, ompröva de nuvarande reglerna härom; till denna fråga får jag längre fram närmare återkomma. — — —

Som jag förut framhållit hör ovedersägligen bestämmelserna om avdrag för avsättning till pensions- och andra personalstiftelser till de skatteregler som möjliggöra vinstreglerande dispositioner av mera avsevärd omfattning. Redan på grund härav bör utredningen äga ompröva dessa bestämmelser. Därtill kommer att bestämmelserna med deras nuvarande utformning är komplicerade i tillämpningen och ur skilda synpunkter otillfredsställande konstruerade. Från taxeringsmyndigheternas sida har vid upprepade tillfällen anmärkts att bestämmelserna ofta utnyttjats i huvudsakligt syfte att uppnå opåkallade skattelättnader samt att myndigheterna saknar möjligheter att ingripa häremot. Sålunda har påpekats att avsättningar verkställs till pensionsstiftelser, oaktat att företaget har sina anställda pensionsförsäkrade i försäkringsanstalt eller direkt belastar omkostnadskontot med aktuella pensionsutgifter. Dessa erfarenheter borde, har det framhållits, föranleda att man prövade huruvida företag, som bildade pensionsstiftelser, skulle åläggas föra sina samtliga pensioneringskostnader över stiftelsen. Vidare har invänts att sedan avsättning till s. k. fri pensionsstiftelse verkställts — en sådan avsättning behöver icke innefatta mer än utfärdandet av ett skuldebrev och en mot skuldebrevets belopp svarande utgiftsnotering i räkenskaperna — förloras kontrollen över stiftelsen och hur dess förmögenhet användes. Även invändningar av annan art har riktats mot bestämmelserna på förevarande område. Vad angår övriga personalstiftelser har framhållits att avdrag enligt gällande bestämmelser visserligen skall medges blott om stiftelsens tillgångar skall användas för omkostnader av för stiftelsebildaren i och för sig avdragsgill natur, men att icke sällan förekommit att tillgångarna i fråga, oaktat vad på förhand uppgivits, använts i icke obetydlig omfattning för ändamål av annat slag än det nyss nämnda.

Vid en omprövning av de nu senast antydda bestämmelserna bör givetvis iakttagas, att de synpunkter av social natur, som vid de nuvarande bestämmelsernas utformning beaktades, bli i förevarande sammanhang i lika mån tillgodosedda.

Av innehållet i de förevarande *motionerna* må här återgivas följande.

Till stöd för det i de likalydande *motionerna* I:39 och II:50 framförda yrkandet har anförts bl. a., att inom många företag de anställda hade mycket bristfälliga informationer beträffande pensionsstiftelsernas storlek och tillväxt, vilka pensionsbelopp som skulle komma att utbetalas, vilka grupper inom företagen som skulle få åtnjuta pensionering från dessa me-

del, vilka villkor som företagen avsåge att tillämpa, när det gällde pensionsålder och krav på visst antal anställningsår, om de verkställda avsättningarna vore tillräckliga med hänsyn till de utfästelser eller löften om pensionering, som lämnades de anställda, hur dessa medel vore placerade och vilken säkerhet det funnes för att dessa medel verkligen existerade och vore disponibla vid den tidpunkt de utlovade pensionerna skulle utbetalas. Det skulle för de anställda vara en uppenbar fördel, om de erhöle bättre informationer om de avsättningar, som gjordes för deras framtida välfärd. Endast de företag, som gjorde dessa pensionsavsättningar främst eller kanske uteslutande på grund av skattetekniska fördelar, torde ogilla, att de anställda skulle få tillgång till uppgifter rörande deras framtida trygghet. Det borde ligga helt i linje med huvudsyftet med gällande lagstiftning på området att göra sådana förtydliganden i gällande lagtext, att de om sina anställda måna företagens och de anställdas gemensamma intressen tillgodosåges. En sådan ändring av lagstiftningen stode i överensstämmelse med det samarbete, som i många frågor bedreves inom företagen mellan företagsledningen, arbetarna och tjänstemannagrupperna bl. a. genom företagsnämndernas verksamhet. Endast sådana pensionsavsättningar, vilka i princip gällde samtliga grupper anställda vid företagen, borde vara skattefria. Den förmån i form av avdragsrätt, som företagen erhöle från det allmännas sida, borde icke kunna utnyttjas så ensidigt, som nu vore förhållandet.

I motionen I: 275 har framhållits, att avsättning till pensionsstiftelse mången gång skedde på så sätt att revers utfärdades av t. ex. ett familjebolag till en stiftelse, som vanligen ej stode under tillsyn, men att någon reell avsättning icke gjordes utan att tillgångarna kvarhölles i rörelsen. Om denna ginge omkull, saknades alltså säkerhet för fullgörandet av pensionsförpliktelserna. Även om kontant avsättning skedde utlånades medlen ofta omedelbart till företaget med samma konsekvenser. Arrangemanget med egen stiftelse ledde till ibland betydande skattelättnad, vilket förklarade, varför icke en för de anställda säkrare metod användes. Det så att säga normala borde vara, att företaget antingen tecknade försäkringen i ett allmänt solitt pensionsförsäkringsföretag, exempelvis hos pensionsstyrelsen, varvid avdrag för premien utan vidare erhöles, eller att motsvarande belopp utbetalades till den anställde med skyldighet för denne att teckna och vidmakthålla motsvarande försäkring. Genom att en egen pensionsstiftelse tillskapades möjliggjordes för företaget att dels erhålla avdrag för avsättningen och dels kvarhålla medlen i rörelsen genom att reversformen användes. Det ville därför synas som om reglerna för avdragsgill avsättning till mer eller mindre fria pensionsstiftelser behövde förtydligas och skärpas.

Utskottet. Med de nu förevarande motionerna avses en omprövning av kommunalskattelagens regler om rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för avsättning till pensionsstiftelse. Sålunda yrkas i de likalydande motionerna I: 39 och II: 50, att riksdagen måtte besluta om översyn av gällande lag-

stiftning i avsikt att såsom villkor för sådant avdrag föreskrives, att stiftelsen i princip skall tillgodose alla grupper av anställda och att dessa skall vara representerade i stiftelsens styrelse. I motionen I: 275 hemställs, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en snabb utredning av frågan om rätten till avdrag för avsättning till pensionsstiftelse.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår har den föregående år tillsatta företagsbeskattningskommittén i uppdrag att verkställa en översyn av vissa bestämmelser rörande företagsbeskattningen. Kommittén har därvid att ompröva bestämmelserna om avdrag för avsättning till pensionsstiftelse. I direktiven har bl. a. framhållits, att dessa bestämmelser med deras nuvarande utformning vore komplicerade i tillämpningen och ur skilda synpunkter otillfredsställande konstruerade. Från taxeringsmyndigheternas sida hade vid upprepade tillfällen anmärkts, att bestämmelserna ofta utnyttjats i huvudsakligt syfte att uppnå opåkallade skattelättnader samt att myndigheterna saknade möjligheter att ingripa däremot. Vid denna omprövning borde givetvis iakttagas, att de synpunkter av social natur, som vid de nuvarande bestämmelsernas utformning beaktades, bleve i lika mån tillgodosedda.

Då utredning angående rätten att vid inkomsttaxering åtnjuta avdrag för avsättning till pensionsstiftelse således nu igångsatts och de i förevarande motioner berörda frågorna därvid kommer att göras till föremål för överväganden, finner utskottet anledning saknas att nu förorda skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet. Utskottet avstyrker fördenskull de föreliggande motionerna.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att de likalydande motionerna I: 39 av herr Damström och II: 50 av herr Östrand, angående vissa ändringar i villkoren för skattefri avsättning till pensionsstiftelse m. m., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att motionen I: 275 av herrar Anderberg och Lodenius, angående vissa ändringar i villkoren för skattefri avsättning till pensionsstiftelser, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 februari 1953.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande: se under betänkandet nr 3.